

Els colors de la neu

Les llengües, les persones i el món

PROPOSTA DIDÀCTICA

**Pere Comellas
Carme Junyent**

E Eumo
Editorial

© 2021, Pere Comellas i Carme Junyent

© d'aquesta edició:

Eumo Editorial. C. Doctor Junyent, 1. 08500 Vic
www.eumoeditorial.com - eumoeditorial@eumoeditorial.com
—Eumo és l'editorial de la UVic-UCC—

Primera edició: novembre de 2021

PRESENTACIÓ

No hi ha llengües primitives, ni més o menys aptes per a la filosofia, la ciència o l'amor. Les afirmacions sobre la riquesa o la modernitat d'una llengua es basen en prejudicis. *Els colors de la neu* és un llibre que ens pot ajudar a desmuntar aquests tòpics sense fonament i que fa valer la riquesa lingüística que tenim a les nostres aules. Amb aquesta intenció us oferim recursos i activitats que us poden ser útils a les classes de llengua, especialment en aquells grups amb alumnes que tenen llengües familiars diferents del català.

Totes les activitats es poden realitzar en grup i exposar-ne després el resultat davant la classe. Combinen el treball escrit amb l'oral, la feina de redacció i la de documentació, i fomenten el debat a l'entorn d'allò que ens fa diferents i allò que tenim en comú.

HI HA LENGÜES MILLORS I LENGÜES PITJORS?

Al llibre *Els colors de la neu* expliquem que no hi ha llengües millors que d'altres; tot i això, encara hi ha gent que defensa que això no és cert i que hi ha llengües més aptes per a unes coses que d'altres. Us proposem de fer un debat a classe amb l'objectiu de posar en evidència aquests prejudicis sense cap fonament científic.

Per fer un bon debat cal que:

- Busquem informació sobre el tema.
- Pensem què direm.
- Escrivim un guió amb les idees principals.
- Utilitzem estratègies explicatives (exemples, comparacions...).
- Argumentem amb raons i fets comprovables; evitem les fal·làcies.

Bibliografia recomanada: M. Casas; J. M. Castellà; M. Vilà (2021). *L'oratori a l'abast de tothom*. Vic: Eumo.

Activitat 1

a) Escrita. En grup

La classe es divideix en dos grups i cada grup escull una llengua que conegui i intenta demostrar que aquella llengua és millor que qualsevol altra. Cal que els dos grups triïn llengües diferents. Dins de cada grup un alumne s'encarrega d'escriure els arguments que aporten entre tots. Un altre alumne serà el portaveu que defensarà la tesi en el debat posterior.

b) Oral. En grup

Els portaveus exposen davant la classe les raons a favor de la superioritat de la llengua que han escollit. Un cop acabada l'exposició del primer grup, els membres del segon grup poden rebatre els arguments que s'han presentat.

Es repeteix el mateix procediment amb el segon grup: exposició de raons a favor de la superioritat de la llengua triada, rèplica del grup contrari i contrarèplica.

Orientacions per al professorat

En general, els arguments sobre aquesta qüestió se centren en el lèxic (determinada llengua no té paraules per parlar de..., aquesta llengua té més paraules que aquella altra, etc.). Cal fer notar que el lèxic és la part més superficial de la llengua, la que canvia més fàcilment, i això passa en totes les llengües.

En el cas de la complexitat, els arguments sovint es basen en la morfologia (les llengües amb paraules invariables es consideren més simples que les llengües amb flexió). Cal fer veure que com més senzilla és la morfologia més complexa és la sintaxi. També es pot fer notar que les paraules de l'anglès són força menys variables que les del català, i ningú no argumentaria que el català és superior a l'anglès.

Es pot acabar l'activitat amb la lectura del capítol 2 del llibre.

ELS MANLLEUS

Les paraules que incorporem d'altres llengües són útils per mostrar fins a quin punt necessitem la diversitat.

Activitat 2

a) Escrita. En petit grup

Dividim la classe en grups de quatre o cinc alumnes. Demanem a cada grup de fer un inventari de tot el que poden necessitar per a una activitat o un àmbit concrets. Per exemple, que facin una llista del que cal per marxar de vacances al mar, o una llista del que els agrada menjar, o de com els agrada vestir. Han d'escriure una relació d'elements tan completa com puguin i després buscar l'origen dels termes que han anotat. A l'Annex 1 en trobareu exemples classificats per àrees temàtiques i llengües d'origen.

Bibliografia recomanada:

J. Bruguera Talleda (1996). *Diccionari etimològic*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
J. Coromines (2016). *Diccionari etimològic manual de la llengua catalana*. Barcelona: Ara Llibres.

b) Oral. En grup classe

El portaveu de cada grup llegeix davant la classe aquells termes del seu àmbit (vacances al mar, menjar, peces de roba...) que tenen un origen forà.

Orientacions per al professorat

Els alumnes s'adonaran que si només tinguessin el català a l'abast els faltarien paraules per designar objectes i accions que formen part de la vida quotidiana. Per exemple, *pilota* és una paraula que ve de l'èuscar, *pizza* o *macarrons* són d'origen italià, *camisa* és celta i *pantalons* ve del francès.

ELS PRONOMS PERSONALS

Activitat 3

a) Oral. En grup classe

Demaneu als alumnes descriure els pronoms personals forts de les llengües que són conegudes per tots (català, castellà, anglès) i que comparin els sistemes, que es fixin en el que tenen en comú i en què es diferencien.

b) Oral. En grup classe

Busquem i anotem els pronoms personals forts d'altres llengües indoeuropees que coneguin els alumnes i els demanem de comparar-los amb qualsevol de les tres llengües anteriors (català, castellà, anglès).

Bibliografia recomanada:

C. Junyent (1996). *Les llengües del món*. Barcelona: Empúries.

Glottolog: <https://glottolog.org/resource/languoid/id/indo1319>

Omniglot: <https://omniglot.com/writing/langfam.htm#ie>

c) Oral. En grup classe

Continuem la comparació amb els sistemes de pronoms personals de llengües no indoeuropees que parlen els alumnes (àrab, amazic, xinès, hongarès, quítxua, wòlof, ioruba, etc.).

Orientacions per al professorat

Hem de fer que els alumnes es fixin especialment en el nombre, el gènere, les formes col·loquials versus les formes formals. I es pot acabar l'activitat amb la lectura del llibre, des de la pàgina 25 fins a la 39.

ELS TERMES DE PARENTIU

Activitat 4

a) Oral. En grup

Dividim la classe en tres grups i demanem a cada un de comparar, en un mateix sistema lingüístic (el català, el castellà o l'anglès), quins són els termes de parentiu que empren la mateixa arrel per a homes i dones (*germà, germana / primo, prima*) i els que empren arrels diferents (*yerno, nuera / father, mother*).

b) Oral. En grup classe

Comparem els sistemes de parentiu de català, castellà i anglès i comprovem les diferències entre sistemes.

c) Oral. En grup classe

Comparem el sistema de parentiu del català amb el d'altres llengües que coneguin els alumnes.

Orientacions per al professorat

Convé que els alumnes s'adonin que, en una llengua sense gènere, es poden fer servir arrels diferents per expressar el que, en altres casos, s'explica amb el gènere (*brother/sister - hermano/hermana - germà/germana*).

Atès que els sistemes poden ser extensos i complexos, es recomana fer una comparació parcial, per exemple, com s'anomenen els oncles/ties, o els cosins/cosines. En algunes llengües de l'Índia hi ha termes diferents per germans i germanes grans, en altres llengües el terme depèn del sexe de l'interlocutor (*germà d'home, germà de dona, germana d'home, germana de dona*), etc.

Es pot acabar l'activitat amb la lectura del llibre des de la pàgina 47 a la pàgina 53.

ANTROPÒNIMS

Activitat 5

a) Escrita. Individual

Demaneu als alumnes que cerquin la llengua d'origen i el significat (si en té) del nom de cadascú.

Els demanem també que esbrinin els motius pels quals els pares (o avis, o padrins, o germans...) van escollir de posar-los el nom que tenen.

Bibliografia recomanada:

J. M. Albaigés (1980). *Diccionari de noms de persona*. Barcelona: Edicions 62.

El significat dels noms de persona: <https://blocs.xtec.cat/rosasagales/el-significat-dels-noms-de-persona/>

Behind the name: <https://www.behindthename.com/name/olga>

b) Oral. En grup

A partir del que han esbrinat sobre el seu nom, proposem als alumnes de fer una reflexió en grups de quatre o cinc sobre el fet de posar nom als fills: causes, si hi ha causes diferents per nois i per noies, si les causes són diferents en cultures diferents...

Es pot acabar l'activitat amb la lectura del llibre des de la pàgina 53 a la pàgina 60.

Activitat 6

a) Escrita. En grup

Dividim la classe en grups i demanem a cada grup de cercar els noms de nadons d'un any concret (l'any del naixement dels alumnes, l'any abans, l'any després) de manera que no es repeteixin. Han de comprovar en la llista dels noms més freqüents quin lloc ocupa el de cadascú i anotar-ho. Si no hi surt, també ho han de fer constar.

Lloc web recomanat:

Idescat: <http://www.idescat.cat/nadons/>

b) Escrita. En grup

Demanem a cada grup que busqui i escrigui les raons que poden explicar la freqüència de determinats noms: si són noms de futbolistes, d'actors, de polítics, de personatges de cançons, de sèries, etc. En el cas de noms d'alumnes que no apareixen a la llista, els demanem que raonin per què no hi surten.

LLENGUA I VISIÓ DEL MÓN

Activitat 7

Oral. En grup classe

Canviar el món o canviar la llengua: què és primer? La idea que canviant la llengua es pot canviar el món acostuma a ser acceptada acríticament però no s'ha pogut demostrar. El rus va canviar abans de la revolució? El francès va canviar abans de la revolució? El que es constata, generalment, és que la llengua canvia més lentament que la societat i que és la llengua la que s'adapta als canvis i no a l'inrevés.

Proposem als alumnes de fer un debat a partir d'aquesta idea —la relació entre el canvi lingüístic i el canvi social—, després d'haver llegit el llibre des de la pàgina 61 a la pàgina 93.

Orientacions per al professorat

Podem establir aquests eixos de discussió:

1. Visió del món versus èmfasi cultural

Sovint es confon la visió del món amb el fet que, en totes les llengües, hi ha més lèxic específic de determinats àmbits que en d'altres. Es diu, per exemple, que els habitants de la selva del Camerun coneixen tants noms d'arbres com un botànic professional; o que els pescadors de Groenlàndia tenen molts termes per designar els peixos segons

l'edat, el moment en què han estat pescats, si han estat pescats o no, etc. També els ramaders d'alguns pobles de Sibèria empren molts termes per diferenciar el bestiar. I hi ha molts casos més. Tot això és cert, però és equiparable al fet que els òptics de casa nostra, o els treballadors de la banca, o els tintorers coneixen molts més termes que els parlants en general sobre les seves especialitats. Tot això no és visió del món, és èmfasi cultural: totes les llengües tenen recursos per destacar allò que és més rellevant en la seva cultura.

2. *Traductibilitat*

Hi ha paraules que no són traduïbles? A vegades confonem l'equivalència de significat de les unitats lèxiques amb la possibilitat de traduir-les. La no equivalència de significats és un fenomen molt freqüent que es pot comprovar amb una simple consulta al diccionari. *Jugar* no és equivalent de *to play* en tant que *to play* abasta activitats (tocar un instrument, per exemple) que no abasta *jugar*. Però aquesta no equivalència no vol dir, en cap cas, que les coses no es puguin expressar duna altra manera. Un debat lligat a aquesta qüestió és el de les «llengües que no tenen paraules per...». El món tecnològic canvia tan ràpidament que és fàcil trobar exemples de termes que no teníem fa pocs anys. En tot cas, cal fer veure que la qüestió del lèxic es resol amb els procediments més habituals: creació de lèxic nou a partir dels recursos de la llengua (programari, maquinari...), ampliació de camp semàntic (*cancel·lar* en el sentit de «mostrar rebuig» a un famós, una marca, etc.), o manlleu (*sushi, kombutxa, ukelele...*)

3. *Lèxic i gramàtica*

És molt important fer entendre que el lèxic i la gramàtica són dos nivells de la llengua el primer dels quals és el més superficial i, per tant, el més susceptible de canviar, mentre que en la gramàtica, quan toques una peça tot el sistema queda afectat, per això, histò-

ricament, es demostra que és molt més fàcil suprimir un element gramatical que afegir-ne un de nou.

Per fer un bon debat cal que:

- Busquem informació sobre el tema.
- Pensem què direm.
- Escrivim un guió amb les idees principals.
- Utilitzem estratègies explicatives (exemples, comparacions...).
- Argumentem amb raons i fets comprovables; evitem les fal·làcies.

Bibliografia recomanada: M. Casas; J. M. Castellà; M. Vilà (2021). *L'oratòria a l'abast de tothom*. Vic: Eumo.

L'ESPAI I EL TEMPS

Activitat 8

a) Oral. En grup classe

Els termes que es refereixen al temps acostumen a ser conceptes espacials, també. Per exemple: *d'aquí a les quatre, hacia las nueve, day after day*. Demanem a la classe de comprovar aquest fet en les llengües que coneixen. Després proposem a diversos alumnes que formulin, en veu alta i en la seva llengua d'ús habitual, expressions temporals que incorporin termes emprats també per designar l'espai.

b) Oral. En grup classe

Proposem als alumnes de comparar els demostratius en les llengües que parlin habitualment a casa.

Orientacions per al professorat

S'han d'adonar que hi ha llengües que expressen més distàncies que d'altres. Per exemple, hi ha diferència entre el català (*aquest, aquell*) i el castellà (*este, ese, aquel*).

ELS TOPÒNIMS

Activitat 9

a) Escrita. En grup

Dividim la classe en grups de quatre o cinc i demanem a cada grup de cercar la llengua d'origen i el significat de cinc topònims: poden ser noms de lloc propers, coneguts pels alumnes o llocs del món que els agradaria visitar (un per continent, o tots del mateix continent, etc.). A l'Annex 2 podeu trobar-ne alguns exemples. Intentem que els topònims siguin diferents en cada grup. A partir dels resultats, cada grup ha de classificar els topònims en tautològics (Vall d'Aran), descriptius (Pedraforca) o d'altres tipus i anotar la llengua de la qual provenen.

b) Oral. En grup classe

Demanem al portaveu de cada grup que llegeixi en veu alta la classificació que han fet dels noms de lloc. Com que segurament hi haurà interpretacions diferents tant d'origen com de significat referides a un mateix topònim, els proposem que organitzin un debat sobre la incertesa de la toponímia.

c) Oral. En grup

Dividim la classe en grups de quatre o cinc i demanem a cada grup de cercar una desena de noms comuns que tinguin el seu origen en un topònim. A l'Annex 3 podeu trobar-ne alguns exemples.

EL TEMPS

Activitat 10

Escrita. En grup

En grups de quatre o cinc, demanem als alumnes de cercar termes que es refereixin al temps i que siguin extensió metafòrica de parts del cos i que els escriguin en una llista. Per exemple: en anglès *think back* o *look back* vol dir «recordar un temps passat» i *back* vol dir «esquena»; en italià *man mano* vol dir «a poc a poc», «gradualment»; o en alemany, *Augenblickn* significa «en un tancar i obrir d'ulls» i «ulls» és *Augen*.

ELS NUMERALS

Activitat 11

Escrita. En grup

Dividim la classe en grups de quatre o cinc i a partir de les llengües que coneixen els alumnes els demanem de comparar sistemes numerals i de càlcul, que és una bona manera de mostrar que les coses es poden fer d'una altra manera. Cada grup ha d'escriure les diferències i les semblances que detectin.

Orientacions per al professorat

Entre el català i el castellà la diferència és mínima: en català el canvi unitat-desena com a desena-unitat es fa a partir de setze (disset, divuit, dinou) i en castellà a partir de quinze (*dieciséis*, *diecisiete*). En el sistema de números romans es pot observar que la suma i la resta es manifesten per posicions diferents: V (5), IV (4), VI (6). I com que els romans no coneixien el zero, el sistema no té multiplicació (CCC *vs.* 300).

El sistema decimal potser és el més conegut però no és l'únic i alguns alumnes poden parlar llengües que tinguin sistemes numèrics quinaris (comencen a fer operacions a partir del cinc) o vigesimal. Al Senegal i a Nigèria hi ha moltes llengües (wòlof, ful, diola...) amb sistemes quinaris. Si teniu alumnes parlants d'aquestes llengües, els podeu demanar que comptin fins a 10 i sentireu clarament $5 + 1$, $5 + 2$, $5 + 3$, $5 + 4$. Per exemple en ful (que és la llengua d'un poble nòmada que també s'anomena peul, fulfulde, fulani, pulaar..., segons la zona): *gogo, dídí, tati, nay, joy, jee-gom, jee-dídí, jee-tati, jee-nay, sappo*.

En els sistemes vigesimal, el 20 acostuma a ser una forma inanalitzable i és la base per crear números més alts. Per exemple, en idoma (una llengua de Nigèria) totes les desenes parelles fins al 40 es formen multiplicant 20 (*ofu*) per la xifra corresponent: *ofepa* (20 x 2), *ofeta* (20 x 3), *ofene* (20 x 4), *ofeho* (20 x 5), *ofehili* (20 x 6) ... *ofigwo* (20 x 10). Les desenes imparells es formen afegint 10 a l'anterior: *ofu cigwo* (30), *ofepa cigwo* (50), *ofeta cigwo* (70), etc. El ioruba (també de Nigèria) té un sistema similar però més complex perquè per formar les desenes imparells no se suma sinó que es resta 10 a la desena següent (40 -10), (60 -10), (80 -10), (100 -10), etc.

Activitat 12

Escrita. En grup

Sovint els numerals queden fossilitzats en paraules o frases fetes on perden el valor numèric. Les quarantenes de deu dies en són un bon exemple, o bé els mesos setembre, octubre, novembre i desembre que en el nostre calendari són els mesos 9, 10, 11 i 12, però també setciències, quatre rals... Demanem als alumnes que treballin en grups per cercar paraules i expressions que continguin numerals en diferents llengües. Per exemple:

*En un tres i no res; cantar les quaranta; está en el quinto pino;
meterse en camisas de once varas; my two cents («la meva opinió»);
se mettre sur son trente et un («mudar-se»).*

ANNEXOS

ANNEX 1. ALGUNS MANLLEUS

Per àrees temàtiques

Animals

anaconda: mot indi del Brasil

anxova: de l'italià

bàndicut: animal marsupial, del telugu

banteng: mena de toro salvatge, del malai *banteng*

beisa: de l'amhàric, «espècie d'antílop africà»

binturong: del malai, «mamífer plantígrad asiàtic»

borzoi: raça de gos d'origen rus; del rus *borzoi* «ràpid»

cacatua: del malai

caiman: del carib *akayuman*

calamar: de l'italià

calau: ocell tropical de bec corbat, del malaisi *calao*

canari: l'ocell venia de les Canàries

cangur: australiana

capibara: mamífer rosegador, del tupí

carabao: mamífer remugant dels bòvids, del malai *kerabau*

caracal: mamífer carnívor dels fèlids, del turc *kara kulak*

caracará: «ocell de rapinya dels falcònids», del tupí-guaraní

caracul: raça ovina productora de la pell d'astracan del Turquestan, nom d'origen turc del llac Kara-Kul

carambola: del malai («fruit del caramboler»), del sànscrit

carei: rèptil queloni, del taino

caribú: mamífer remugant dels cèrvids, de l'algonquí *khalibu*

coala: d'una llengua australiana, significa «animal que no beu»

coati: mamífer sud-americà; del tupí

cob: antílop africà, d'una llengua africana

cobai: conillet d'Índies, del tupí sabuya

coiot: del nahuatl *kóyotl*

còndor: del quítxua *kuntur*

congoni: mena d'antílop africà, del swahili *kongoni*

dic-dic: mena d'antílop nan, probablement d'una llengua africana

dingo: mena de gos salvatge australià, d'una llengua australiana

dugong: mamífer sirènid, del malai *dujung*

èider: ànec salvatge del nord d'Europa, del suec

gasela: de l'àrab

gavial: rèptil cocodrilià, de l'hindustànic

genet: de l'àrab

gibó: d'un parlar de l'interior de l'Índia

girafa: de l'àrab

gòral: espècie de cabra pròpia de l'Himàlaia, de l'hindi

goril·la: nom amb què el viatger cartaginès Hannó (s. V a. C)

designava en el seu periple els

homes peluts d'una tribu africana

guacamai: de l'arauac

guanac: mamífer semblant a la llama, de l'Amèrica del Sud. Del quitxua
 hámster: de l'alemany, i aquest de l'eslau antic
 hipopòtam: del grec, «cavall de riu»
 iguana: de l'arauac
 impala: mamífer antilopí, d'una llengua africana (zulu? Luganda?)
 jaguar: del tupí-guaraní
 llama: del quitxua
 lloro: del carib *roro*
 macaco: d'una llengua africana d'Angola
 mamut: de l'ostiàc
 manatí: mena de mamífer aquàtic, del carib
 mandril: anglès *man* + *drill* d'una llengua africana
 mico: del carib
 minà: mena d'ocell originari de l'Índia, de l'hindi
 moltó: del celta
 mona: simi, de l'àrab
 morsa: del lapó
 niala: mena d'antílop africà, d'una llengua africana
 nyu: mamífer bòvid africà, d'una llengua khoisan *nqu*
 ocapi: mamífer remugant giràfid del Congo; del bantu *okapi*
 orangutan: del malai; *orang* «home» + *hútan* «selva»
 piranya: del tupí
 poni: de l'escoçès
 puma: del quitxua
 ren: mena de cérvol escandinau, de l'escandinau (a través del francès)
 rinoceront: del grec, compost format per *rís* («nas») i *kéras* («banya»)
 sambar: mamífer remugant cèrvid del sud de l'Àsia; del sànscrit
 tagarot: falcó peregrí; de l'amazic
 tàngara: mena d'ocell americà; del tupí
 tapir: mamífer sud-americà; del tupí *tapira*
 tauró: del tupí

tucan: mena d'ocell, del tupí-guaraní
 tur: mamífer remugant, del rus *tur* «bisó»
 turbot: de l'escandinau
 uapití: mena de cérvol d'Amèrica del nord; de l'algonki
 úrial: mamífer bòvid, del panjabi
 vicunya: mamífer camèlid andí; del quitxua
 xacal: a través del turc, del persa
 ximpanzé: del kimbundu
 zebra: d'una llengua del Congo

Menjar

albercoc: de l'àrab
 albergínia: de l'àrab
 almívar: de l'àrab
 ananà: del guaraní *nana*
 arròs: del dravídic *ari/ari-ci* al llatí *oriza*, al grec *oruzà*, a l'àrab
 banana: d'una llengua d'Àfrica occidental
 baobab: d'alguna llengua de l'Àfrica central
 bistec: de l'anglès
 blat: del celta
 brioix: del francès
 bròquil: de l'italià
 cacau: del mixe-zoque
 cacauet: del nahuatl («cacau de terra»)
 canapè: del francès
 caneló: de l'italià
 caqui (fruita): del japonès
 caviar: del turc
 coca-cola: del quitxua-ewe
 consomé: del francès
 croissant: del francès
 croqueta: del francès
 endívia: de l'egípcia
 entrecot: del francès
 escabetx: de l'àrab
 escalopa: del francès
 escalunya: de *Ascalon*, població de Palestina.

espagueti: de l'italià
espinac: del persa
estofat: de l'italià
flam: del francès
fricandó: del francès
galeta: del francès
guaiaba: de l'arauac
guanàbana: del taino
iogurt: del turc
kiwi: del maorí
llimona: del persa *limun*
macarrons: de l'italià
mandarina: d'origen indi, a través del
malai i del portuguès
mango: del tàmil
merenga: del polonès
papaia: d'una llengua del carib
patata: del quítxua *papa* i del taino
batata
pizza: de l'italià
púding: de l'anglès
puré: del francès
quars: de l'alemany
quetxup: del xinès
ravioli: de l'italià
regalèssia: del grec
sagú: fècula, del malai
sindria: de l'àrab
sobrassada: de l'italià
soja: del manxú
sopa: del germànic
sorbet: de l'àrab al turc a l'italià al
francès al castellà al català
sucre: del sànscrit
tapioca: del tupí
taràntula: de l'italià
taronja: de l'àrab d'origen indopèrsic
tofu: mató de soja, del japonès
tomàquet: del nauhatl
xocolata: del nauhatl

Instrument

acordió: de l'alemany
flauta: de l'occità
gaita: del galaicoportuguès

guitarra: de l'àrab (del grec *cítara*)
llaüt: de l'àrab
marimba: instrument musical idiòfon
de percussió directa, d'una
llengua africana
oboè: del francès
tambor: del persa
ukelele: del tahitià
viola: de l'occità
violí: de l'italià

Roba

abacà: arbre i fibra tèxtil, del tagalog
abaká
anorac: de l'esquimal *anoré*, «vent»
bermudes: Illes Bermudes
biquini: Illa Bikini
boina: del basc
brusa: del francès
caixmir: fibra tèxtil de llana
calamac: tela de llana setinada, de
l'arauacà *kelu* «vermell» i *makun*
«ponxo»
calicó: teixit de cotó originari de
Calcuta
camisa: del celta
corbata: del serbocroat *hrvat* «croat» (la
van començar a usar els genets croats)
edredó: del suec
enagos: del taino *nagua*
franel·la: del gal·lès (a través del
francès)
fulard: del francès
jute: planta herbàcia, fibra tèxtil que
se n'obté, del bengalí
miraguà: del taino
nansú: batista de cotó feta amb fils
molt prims, de l'urdú
nipis: «tela fina teixida pels filipins»
d'una palmera anomenada *nipa*:
del tagalog
pantaló: del francès
parca: de l'aleuta
pareo: del tahitià
pijama: de l'hindustànic

pongis: mena de roba de seda
 originària de la Xina i el Japó, del
 xinès del nord
ponxo: del tehuelche
quimono: del japonès
roba: del germànic
sabates: del turc
salacot: del tagalog
samarra/samarreta: del basc
suèter: de l'anglès
tafetà: del persa
turbant: del turc (procedent del persa)
xal: del persa
xandall: del francès

Embarcacions

caiac: de l'inuktitut
caïc: embarcació de cabotatge de poc
 calat, del turc
canao: de l'arauac
catamarà: del tàmil
fragata: de l'italià
galera: del grec bizantí
gavarra: del basc
iot: del neerlandès *jacht*
jangada: mena de rai, del malaialam
junc: embarcació usada als mars de la
 Xina i Indonèsia, del malai
llanxa: del malai *lanccar* «ràpid»
piragua: del carib
xaica: llagut petit, del turc
xalupa: del francès

Per llengües d'origen

ACCADI
mesquí
rajola
torsimany

AIMARA
alpaca
catxumbo
xinxilla

AFRICANA
cob: antílop africà
dibetú: mena d'arbre, apreciat en
 ebenisteria
dic-dic: mena d'antílop nan
goril-la: nom amb què el viatger
 cartaginès Hannó (s. V a. de C)
 designava en el seu periple els
 homes peluts d'una tribu africana
impala: mamífer antílopí
macaco
mandril: combinació de l'anglès *man*
 + *drill*, d'una llengua africana

marimba: instrument musical de
 percussió
niala: mena d'antílop
nyam: planta herbàcia enfiladissa
tiama: arbre africà usat en ebenisteria
vodú
samba

AFRIKAANS
apartheid
trekking

ALEMANY
acordió
brindis
búnquer
dòlar
hàmster
kirsch
kitsch
leitmotiv
quars
uralita

vals
vermut

ALEUTA

parca

ALGONQUI

caribú: mamífer remugant dels
cèrvids

mocassí

uapití: mena de cérvol d'Amèrica del
nord

esquaix

ALSACIÀ

xucrut

AMAZIC

enxaneta

atazagaia

tagarot: falcó peregrí

AMHÀRIC

beisa: espècie d'antílop africà

ANGLÈS

autocar

bàdminton

croi

mandril: combinació de l'anglès *man*
+ *drill*, d'una llengua africana

estoc

futbol

fúting

gimcana: combinació de l'anglès *gym*
i *khana*, sala de joc de pilota, de
l'hindi

líder

pòquer

púding

puzle

ral·li

rock

suèter

surf

tanc
tàndem
tramvia

ÀRAB

afalagar

albarà

albercoc

albergínia

alcalde

agutzil

alcohol

alfàbrega

alfil

algaravia

àlgebra

alicates

almanac

almívar

barnús

barri

beduí

cafè

cafre

candi

catifa

dau

duana

escabetx

faquir

festuc

gandul

garbí

garrafa

gasela

gatzara

genet

girafa

guitarra

llaüt

macramé

magatzem

maluc

maroma

màscara

massapà
matalàs
mesquita
mòmia
mona
monsó
nuca
quitrà
rabadà
racó
rambla
raqueta
ratxa
raval
ronda
safareig
safata
sèquia
sindria
soda
sofà
sorbent
tabac
talaia
tanda
tara
tarifa
tarima
taronja
tecla
visir
xacra
xaloc
xarop
xifra
tamarinde

ÀRAB MAGREBÍ
atzavara

ARAGONÈS
totxo

ARAMEU
fariseu

messies
sumac: mena d'arbust

ARAUAC
calamac: tela de llana setinada
canao
guacamai
guaiaba
icac: arbre de l'Amèrica tropical
iguana
mangle: mena d'arbre

ARMENI
tafur

ASSIRI
zigurat: torre de pisos, amb funció
religiosa, pròpia de Mesopotàmia

AUSTRALIANA
bumerang
cangur
coala
dingo: mena de gos salvatge
australià

BALTÍ
polo: esport

BANTU
bambula: tambor antillà
ocapi: mamífer remugant giràfid del
Congo
zombi

BASC
aquejarre
boina
esquerre
estalvi
gavarra
ikurriña
lehendakari
motxilla
pissarra

samarra/samarreta
socarrar
surra
xacolí: vi fluix una mica aspre

BENGALÍ
jute, planta herbàcia

BRETÓ
dolmen
galerna: temporal fort de la mar
Cantàbrica
menhir

CALI
caliquenyo

CALÓ
caló, gitano
cangueli
ful
pirar
taro: fred o vent intensos
xaval

CARIB
caiman
caníbal
lloco
manatí: mena de mamífer aquàtic
manigua: tipus de vegetació antillana
maraca
mico
papaia
piragua
simaruba: arbre tropical

CASTELLÀ
solapa
tabarra
taquilla
tertúlia
tramoia
vainilla
xafarranxo

xapa
xavo

CELTA
blat
camisa
envà
moltó
peça
soca

CÈLTIC
tanoca
llegua
perol

COISAN
nyu: mamífer bòvid africà

COREÀ
taekwondo

CORS
maqui

CUMANAGOTO
butaca

DRAVÍDIC
arròs
pagoda: temple budista

EGIPCI
ebenista
endívia
goma
oasi

ESCANDINAU
quilla
ren
turbot

ESCANDINAU ANTIC
flota

ESCOCÈS

poni

ESLAU

esclau

ESQUIMAL

anorac

caiac

esquimal

iglú

EWE

cola

FINÈS

sauna

FRANC

ban

FRANCÈS

argot

autobús

Baca

begònia

billar

brioix

brusa

bufet

bulevard

cabina

camió

canapè

carmanyola

consola

consomé

croqueta

croissant

dutxa

entrecot

escalopa

esparadrap

flam

fricandó

fulard

galeta

garatge

guinyol

lupa

marioneta

oboè

pantaló

pic-nic

puré

rècord

regalar

reporter

restaurant

ruleta

rulot

sabotatge

somier

tampó

tennis

tren

trineu

xalupa

xamfrà

xandall

xarcuteria

xef

xivarri

xofer

FRANCÈS-SUÍS

xalet

GAELIC

clan

eslògan

whisky

GALAICOPORTUGUÈS

gaita

GAL·LÈS

franel·la

GÀL·LIC
cervesa

GALLEC
paio
sarau

GASCÓ
cadet
toia

GENOVÈS
xano-xano

GERMÀNIC
alberg
bala
banc
bandera
bena
blanc
brasa
estaca
guant
nord/sud/est/oest
raspall
roba
robar
sala
seny
sopa
tovalló

GÒTIC
rapar
ric

GREC
acne
acròbata
calaix
càlcul
ceràmica
galera
hipopòtam

llebeig
mim
moro
paral
pedaç
prestatge
regalèssia
rinoceront
sandàlia
talismà
tapís
tragèdia

GRECOLLATÍ
almoina

GUARANÍ
ananà
carandai
carnauba: cera vegetal obtinguda del
carandai
maraca
mandioca
nyandú
tereré: beguda de mate fermentat

GUJARATI
bambú
bengala
bungalou
tanc: de l'anglès, del gujarati, del
portuguès *tanque*

HAWAIA
ukelele

HEBREU
càbala
edèn
kibbutz
mannà
pasqua
rabí
sac
sidra/sidral

HINDI

gòral: espècie de cabra pròpia de
l'Himàlaia
jungla
maharajà
minà: mena d'ocell originari de l'Índia
tamarinde: de l'àrab *tamar* i *hindi*,
dàtil de l'Índia
veranda
xampú
gimcana: combinació de l'anglès *gym*,
i l'hindi *khana* «sala de joc de
pilota»

HINDUSTÀNIC

gavial: rèptil cocodrilià
pijama

HONGARÈS

cotxe
sabre
xacó, barret militar

ÍNDIC

mandarí
mandarina

IRANÍ

paixà

ITALIÀ

anxov
balcó
botxa
bròquil
cadastre
calamar
caneló
cucanya
cuneta
escopeta
espagueti
estofat
estrambòtic
estufa

fatxenda
fragata
garbuix
llumí
pallasso
pavana
pista
pizza
porcellana
ravioli
retrat
rotonda
sentinella
serenata
sobrassada
soldat
sonata
taràntula
tòmbola
tràfic
trampolí
sketch
violí
xarel·lo
xarlatà
zero

IORUBA

mambo

ISLANDÈS

guèiser

JAPONÈS

bonsai
bonze: monjo budista
caqui: fruita
geisha
harakiri
ikebana
judo
kamikaze
karaoke
karate
micaco: nespra

quimono	MANXÚ
sake	soja
samurai	
tanka: poema breu de la poesia japonesa	MAORÍ
tofu	kiwi
xintoisme	MARATHI
zen	bambú
KIMBUNDU	MICMAC
ximpanzé	tobogan
KURD	MIXE-ZOQUE
nacre	cacau
LAPÓ	NAHUATL
morsa	cacauet
	coiot
MALAI	hule
atol: illa coralina dels mars tropicals	xicle
banteng: mena de toro salvatge	xicra
batik	xocolata
binturong: mamífer plantígrad asiàtic	nopal: figuera de moro
cacatua	petaca
carabao: mamífer remugant dels bòvids	tomàquet
catxú: matèria colorant vegetal	
catxumbo	NEERLANDÈS
dugong: mamífer sirènid	bíter
gong	bloc
jangada: mena de rai	cabaret
junc: embarcació usada als mars de la Xina i Indonsia	dic
llanxa	dopar
mangostà	eslora
orangutan	estoc
pagaia: rem curt	golf: esport
sagú: fècula	iceberg
	iot
	llast
	maniquí
	vagó
MALAI SI	
calau: ocell tropical de bec corbat	
MALGAIX	NEPALÈS
ràfia	panda

NORUEC

esquí
fiord

OCCITÀ

ambaixada
bombona
derrapar
enjòlit
estirabot
faràndula
flauta
foraster
gai
mascota
pairal
perfil
petanca
sonet
sorna
tartana
viola: instrument
musical

OJIBWA

tòtem

OSTIAC

mamut

PANJABI

úrial: mamífer bòvid

PERSA

alfil
basar
caravana
dau
duana
escac
espinac
gasiu
gessamí
hinduisme
lilà

llimona

mat: en el joc d'escacs

nenúfar

sàtrapa

tafetà

talc

tambor

tassa

xà

xacal

xal

xanca

POLINESI

tatuat

POLONÈS

merenga

masurca

PORTUGUÈS

melmelada

tanc: de l'anglès, del gujarati, del
portuguès *tanque*

QUÍTXUA

coca: mena d'arbrust

còndor

xinxilla

gautxo

guanac: mamífer semblant a la llama,
de l'Amèrica del Sud

guano

mate

patata

puma

vicunya: mamífer camèlid andí

llama

pampa

ROMANÍ

calé

RUS

balalaica

borzoi: raça de gos d'origen rus
copec: moneda russa, centèsima part
del ruble

cosmonauta

datxa: casa de camp

estepa

ruble

samovar

troica: mena de trineu rus tirat per
tres cavalls

tsar

tur: mamífer remugant

vodka

SAMI

tundra

SÀNSCRIT

braman

budisme

càmfora

carambola: fruit del caramboler

devanagari: ciutadà dels déus

dravídic

esvàstica

guru

hindú

ioga

karma

laca

nirvana

parxís

rupia

sambar: mamífer remugant cèrvid del
sud de l'Àsia

sucre

talipot

zen

SARD

nurag: monument megalític
prehistòric de Sardenya

SERBOCROAT

corbata

hússar: soldat de cavalleria lleugera
vampir

SINGALÈS

turmalina

SIOUX

tipi: mena de tenda de forma
cònica

SUEC

edredó

èider: ànec salvatge del nord d'Europa
níquel

ombdusman

SUEC/NORUEC

eslàlom

SUÍS ALEMANY

bivac

edelweiss

SWAHILI

congoni: mena d'antílop africà
safari

TAGALOG

abacà: arbre i fibra tèxtil

dità: arbre propi de les Filipines

nipis: tela fina teixida pels filipins

d'una palmera anomenada *nipa*

salacot

TAINO

cacic

caoba

carei: rèptil queloni

enagos

guanàbana

hamaca

huracà

iuca

mamei: mena d'arbre fruiter

miraguà

patata
sabana

TAINO-ARAUNAC
barbacoa

TAMIL
catamarà
catre
corindó: òxid d'alumini
curri
mango
paria

TÀRTAR
horda

TEHUELICHE
ponxo

TIBETÀ
lama
xerpa
zebú

TSWANA
tse-tse

TUPÍ
capibara: mamífer rosegador
caracará: ocell de rapinya dels
falcònids
coati: mamífer sud-americà
cobai: conillet d'Índies
ipeacuana: mena d'arbust de
l'Amèrica tropical
maniot: arbre tropical productor de
cautxú
piranya
tàngara: mena d'ocell americà
tapioca
tauró
tapir: mamífer sud-americà

TUPÍ-GUARANÍ
jaguar
petúnia
tucan: mena d'ocell

TURC
caïc: embarcació de cabotatge de poc
calat

caracal: mamífer carnívor dels fèlids
caracul: raça ovina productora de la
pell d'astracan del Turquestan

caviar
divan
sabata
turbant
iogurt
llautó
minaret
odalisca
quefir
quiosc
tulipa
xaica, llagut petit

TELUGU
bàndicut: animal marsupial

TONGA
tabú

TXEC
calessa
furianta: dansa popular
obús
polca

UCRAÏNÈS
cosac

URDÚ
caqui: color
nansú: batista de cotó feta amb fils
molt prims

WÒLOF

banana

XINÈS

kung fu

pongis: mena de roba de seda

originària de la Xina i el Japó

quetxup

tao

te

xarol

zen

XOIXON

comanxe

ANNEX 2. LLISTA DE TOPÒNIMS

ACCADI

Kabul

ALGONQUÍ

Chicago

Cree

Illinois

Iroquesos

Manitoba

Ottawa

Quebec

AMAZIC

Marràqueix

AMERINDI

Conneticut

AMHÀRIC

Addis Abeba

AFAR

Djibouti

ÀRAB

Abu Dhabi

Àfrica

Algarve

Alger

Beduí

Benghazi

Caire (El)

Calatayud

Colombo

Comoros

Dar-es-Salaam

Gaza

Guadalquivir

Ibadan

Kabilia

Khartum

Magreb

Mancha (La)

Moluques

Rabat

Rif

Riad

Sàhara

Sahel

Sudan

Suez

Tuareg

Yemen

ARAUÀ

Jamaica

ARAUCÀ

Aconcagua

Xile

AVESTAN

Danubi

Dnieper

Don

AYMARA

Arequipa

AZTECA

Acapulco

BAMBARA Bamako	Winnipeg
BANTU Zimbabwè	DANÈS Copenhague
BÀRBAR Jívaro	DELAWARE Wyoming
BASC Ebre	EGIPCI Egipte
BIRMÀ Yangon	ESCANDINAU Derby
BISLAMA Vanuatu	ESQUIMAL Alaska
CAMBOTJÀ Phonm Penh	ESPANYOL Bahamas
CELTA Duero	ESTONIÀ Tallin
CHEROKEE Cherokee	ESLAU Leipzig
CHEYENNE Cheyenne	EVENKI Angara Chita Iakut Lena
CHIBCHA Bogotà	EWONDO Yaounde
CHOKTAW Alabama	FENICI Cartago Etna Líban
COMANXE Comanxe	FEROÈS Fèroe (Illes)
COREÀ Seül	FINÈS Ladoga
CREE Saskatchewan Saskatoon	

GAÈLIC ESCOCÈS

Glasgow

GERMÀNIC

Leiden

GREC

Anatòlia

Etiòpia

Mesopotàmia

Nàpols

Stavropol

GUARANÍ

Iguaçú

Managua

Orinoco

Panamà

Paraguay

Pernambuco

Perú

HAITIÀ

Tobago

HAUSSA

Txad

HAWAIA

Honolulu

HEBREU

Beirut

Carmel

Filisteia

Galilea

Haifa

Nil

HINDI

Dhaka

Rawalpindi

HOPI

Hopi

HURON O IROQUÈS

Canadà

Kentucky

Niàgara

Ohio

Ontario

Toronto

IRANIÀ

Punjab

IRLANDEÈS

Dublín

ISLANDEÈS

Islàndia

JAPONÈS

Fukuyama

Osaka

Sakai

Yokohama

KIKONGO

Zaire

Zambezi

Zàmbia

LAKOTA

Dakota

LIGUR

Arno

LETÓ

Riga

LLATÍ

Alguer

Ceuta

Transilvània

MAIA

Guatemala

MALABAR	Samarcanda
Maldives	Teheran
	Tigris
MALAI	POLINESI
Irian Jaya	Rapa Nui
Jakarta	
Kuala Lumpur	PORTUGUÈS
Sulawesi	Camerun
Timor	Gabon
MANXÚ	
Sakhalin	QUÍTXUA
	Andes
MICRONESI	Antofagasta
Saipan	Copacabana
	Cuzco
MONGOL	Inca
Altai	Lima
Buriat	Machu Picchu
Gobi	Potosí
Mongòlia	Titicaca
NAHUATL	ROMANTX
Managua	Davos
Popocatépetl	
Quetzaltenango	RUS
	Circàssia
NDEBELE	Croàcia
Bulawayo	Ucraïna
	Vladivostok
NEPALÈS	SÀNSCRIT
Katmandú	Annapurna
	Brunei
OJIBWA	Ceylan
Miami	Ganges
Mississipí	Himàlaia
Wisconsin	Java
PAPAGO	Kalimantan
Arizona	Kandahar
Tucson	Maldives
	Nepal
PERSA	Rajastan
Afganistan	Singapur
Georgia	Sri Lanka

SERBI
Belgrad
Herzegovina

SIOUX
Omaha

SUEC
Estocolm

SUMERI
Xipre

TAGALOG
Manila
Tagalog

TAHITIÀ
Papeete
Tahití

TAI
Siam

TÀTAR
Saratov

TIBETÀ
Lhasa

TUAREG
Agadir
Guinea
Ifni
Timbuctú

TUNGÚS
Ienissei

TURC
Baikal
Balcans
Bulgària
Dagestan
Kalmukia
Sarajevo
Turquia

TXUKTXI
Aleuta

TXUVAIX
Txuvaix

VOGUL
Urals

WÒLOF
Dakar

XINÈS
Beijing
Shangai
Yunnan

YUMA
Apatxe

ANNEX 3. ALGUNS NOMS COMUNS QUE TENEN EL SEU ORIGEN EN UN TOPÒNIM

alacantina: persiana	cubalibre: cubata, beguda
alpinista	cubana: camisa
americà: cafè	cubanos: galetes
americana: peça de vestir	
angora: d'Ankara, Turquia	dàlmata: de Dalmàcia
arabesc	damasquinat
aragonita: mineral, d'Aragó	danesa: pasta farcida d'espínacs i formatge
astracan: d'Astrakhan, Rússia	denim: teixit, de Nimes (França)
	domàs: de Damasc
bengala	
berguedana: filadora inventada per Ramon Farguell de Berga	egipci: tipus de cigarreta
berlina: el dolç, de Berliner Pfannkuchen	frankfurt
bermudes: de les illes del mateix nom	
betlem	gall dindi: indiot
biquini: de l'atol-ló del mateix nom	gruyere
bisbalenc: dolç	
blat d'Indi(a)/de moro	hamburguesa: d'Hamburg
bohemi	havà: de l'Havana
borgonya	havanera
bugia: espelma, de la ciutat algeriana Bugia, d'on s'importava cera	hawaianes
	holanda: tipus de roba
	holandesa: paper de mida inferior al foli
cabrales	
cafè: de Kaffa	indiana: teixit i estampat
calvari: del Mont Calvari	irlandès: cafè
canadenca: tenda de campanya	
caprese: amanida	jeans: de Gènova
caixmir: de Kashmir	jersei: de l'illa de Jersey
catalana: una llesca de pa amb tomàquet i oli	
cavall de Troia	lioneses: de Lyon
charentaise: sabatilla, de la Charente	llunàtic
chelsea: tipus de botí	
clau anglesa	macedònia: per l'estat o per la regió grega
colònia	malaguena: tipus de flamenc
conyac: de Cognac	

mallorquina: barca
mallorquina: persiana
maonesa
marató
marcià
marroquineria
masurca: de Masòvia
menorquines: avarques
milanesa: carn empanada

napolinata: pasta farcida de xocolata

orientació
otomana
oxford: sabata

panamà: barret
paraguaià: fruita
parmesà: formatge
pequinès: gos
pergamí
persiana: de Pèrsia
polar: peça de roba, del Pol
polonesa: composició musical
pòrtland: ciment, de Port Land
priorat

romana: bàscula
roquefort
ruleta russa

salteña: empanada argentina, de Salta
sandvitx: Sandwich
sarsuela: Palau de la Sarsuela
scotch: d'Escòcia
sevillana: ball
siamesos
sibarita: de Sybaria, a l'antiga Grècia
síndrome d'Estocolm
sodomitzar: de Sodoma
suís: beguda

tabasco
texans
tirolina
truita a la francesa
tul: teixit de seda, de Tula, a Occitània
turc: vàter
turquesa

valenciana: magdalena
veneciana: tipus de cortina
vichyssoise
vienna: pa
vigatanes: espardenyes de vetes
vitxi: de Vichy

xampany: de la Champagne
xinos: pantalons
xotis: d'Escòcia

